

SENSORVEILEDNING I POLITISK FILOSOFI OG TEORI HØSTEN 2018

Høgskolen i Østfold høsten 2018

Studentene besvarer **tre** av fem oppgaver.

1. Redegjør for og diskuter hovedideene i Niccolo Machiavellis berømte bok 'Fyrsten'.

Dette verket kan inspirere mange 500 år etter at det ble publisert. Boken har hatt stor innflytelse på ettertiden. Jeg legger vekt på Fyrsten. Budskapet i denne boken er omstridt, men den er kraftfull og inspirerende. Machiavelli var ikke egentlig filosof, men statsmann politisk teoretiker og historiker, men ideene hans har store filosofiske implikasjoner. Han utfordrer konvensjonell moral, noe som er relevant også for vår tid. Han sier at politiske ledere i blant må opptre på umoralske måter, og kanskje til og med bruke vold mot sine støttespillere for å være effektiv. Dette reiser spørsmål om individuell moral, og om hvorvidt det er uunngåelig at vi får skitne hender i politikken. Er boken et 'fyrstespeil' en sjanger vi kjenner fra renessansen? Er det en lærebok for hensynsløse despoter? Er machiavellisme ondskap? Advarer Machiavelli mot makten og dens fristelser slik flere filosofer hevder? Det er flere mulige svar på dette spørsmålet. Hvis man ser på Machiavellis arbeid som en helhet, finnes det også en republikansk Machiavelli, det er ikke først og fremst denne Republikanske Machiavelli vi er ute etter i dette spørsmål. Den franske filosofi-professoren Pierre Manent hevder at Machiavellis skille mellom en religiøs etikk og en etikk for staten er en tidlig utgave av liberalisme. Machiavelli kan forstås som talsmann statsfornuft – politikk uten moral.

2. Redegjør for og diskuter hovedsynspunktene i John Stuart Mills bok *Om Friheten/On Liberty*. Ta gjerne utgangspunkt i hans frihetsprinsipp.

Frihet og likhet er viktige verdier i politisk filosofi. Mills essay 'Om Friheten' kom i en periode hvor det sosiale liv kunne virke kuende på mange av Mills samtidige. Individuell frihet vil tjene alle, ikke vare de som dro nytte av dette. Mill gir et pasjonert forsvar for fremskritt i samfunnet, det kan oppnås mot frihet og likhet. Frihetsprinsippet til Mill har fått mye oppmerksomhet i debatten de siste tiår. Frihetens grenser går ved det å skade andre, hevder han. Men JSM er også viktig utilitarist, empirist og naturalist noe man også kan og ideelt sett bør trekke frem. Noen leser Mill som en klassisk liberaler, andre som en sosialliberaler. Capaldis nyere biografi leser ham nesten som en nykonservativ, i hans sene 'kapitler og sosialisme' fremstår han som en individualistisk sosialist.

3. Karl Marx' politiske tenkningen knyttes gjerne til begrepet 'historisk materialisme'. Hva forstår vi med dette begrepet? Redegjør for noen hovedtrekk i marxistisk politisk tenkning. Materielle forhold veier tungt og avgjør historiens gang.

Karl Marx var en tysk filosof. Marxismen var en filosofisk eller halvfilosofisk doktrine eller ideologi som ble brukt som en legitimering og obligatorisk tro, enten man trodde på det eller ikke. Marx ideer og har gitt opprinnelse til politiske systemer som i Kina og Sovjet Unionen. De kan bevise teoriens elendighet, den fører til slaveri og tyranni og forbrytelser. Sosialismens og kommunismens teori er brukbare avspeilinger av sosialismen og de viser håpet om et bedre

samfunn er mulig uten liberal frihet, likhet og markedsøkonomi. Noen forsøker å immunisere teorien og mener den er en perversjon av Marx og sosialismens ideer. Mange leste ham uten å ta hensyn til disse praktiske anvendelser, de mener å se mer humanistiske anvendelser av Marx' ideer. Kommunismen fungerte godt som en multinasjonal undertrykkelsesmaskin for undertrykkelse og utbytting, men intellektuelt mangelfullt. Det er mulig å lese Marx på flere måter. Historisk materialisme betyr at historien er avhengig av 'økonomiske fakta,' menneskers ideer avhenger av de materielle forhold de lever under. De materielle forhold avgjør det meste i bunn og grunn, politikken er derfor underordnet forhold i økonomien. Politikken er i dette perspektivet et epifenomen. Marx kan sies å ha et anti-politisk tendens (Tony Giddens). Marxists har absolutert dette prinsippet, noe som har ført til en fatalisme som ikke etterlot noen individuell vilje, intet rom for opprør eller moralske fakta i historien. Et kritisk fra Karl Popper argument er: Kunnskap er viktig for å bestemme historiens gang. Kunnskapens vekst og vitenskapens vekst lar seg ikke forutsi. Dette er årsaken til at historiens gang er ganske uforutsigbar og dermed ikke lar seg forutsi. Dette er Poppers argument mot historisisme.

4. Redegjør for hovedtrekkene i John Rawls' liberale politiske filosofi.

Rawls oppsummerer tre sentrale temaer i liberalismen sin som følger: Hans kjente tre prinsipper kan reformuleres slik (i) maksimal lik frihet for alle. (ii) Ulikheter skal komme alle og særlig de minst favoriserte til gode. (iii) Det skal være muligheter for alle til å konkurrere som de beste jobbene i samfunnet. Samfunnet må være åpent for alle og dermed meritokratisk. Den senere Rawls politisk liberalisme sier: Samfunn er ikke enhetlige i sitt moralske synspunkter. Frihet over tid har ført til at vi ulike oppfatninger om politikk, etikk, og religion. Noe som sameksisterer innen rammen av demokratiske institusjoner, dette er et grunnleggende faktum i det demokratiske samfunnet. Det finnes et rimelig mangfold av oppfatninger. Alt man kan håpe på er en overlappende enighet om politikk - en politisk liberalisme som kam omfavnes av alle religiøse, filosofiske og politiske doktriner. Dette er basis for vår tids konstitusjonelle liberale demokratier, det er det mest plausible grunnlag for sosial enhet i et konstitusjonelt demokratisk styre.

5. Redegjør for noen sentrale grunnantagelser i rational choice/ public choice teori. Gi minst ett eksempel på bruk av slik teori i statsvitenskapen, for eksempel innenfor teorien om kollektiv handling/collective action (eller andre områder).

Teori fra private markeder kan brukes for å kaste lys over politiske spørsmål. Dette er en kritisk teori om politikk og kan leses som en advarsel mot at egeninteressen kan skade politikken. Egeninteressen i offentligheten er ofte skadelig. Jeg har lagt mye vekt på metodiske/filosofiske grunnantakelser i rational choice teori: metodologisk individualisme, rasjonelle valg, egeninteresse, aksiomatisk metode, the principle of charity, prinsipal-agent-relasjon. Disse antagelsene er forenklete, ikke nødvendigvis bokstavelig sanne. De brukes for å få frem testbare hypoteser. Vi har gjennomgått en rekke tenkere og deres problemer. Jeg har særlig lagt vekt på

Mancur Olsons teori om kollektive handlinger: Enhver situasjon hvor alle aktører spillere får bedre resultat hvis de samarbeider enn hvis de ikke samarbeider, men hvor det ikke nødvendigvis er i alle aktørers individuelle interesse å samarbeide.

Kenneth Arrows social choice teori og u/mulighetsteorem viser at det er vanskelig å gå fra individuelle preferanser til kollektive beslutninger. Han tolkes iblant som om det skulle være umulig å gi et normativt rasjonale for å fatte kollektive beslutninger i samfunnet når individuelle medlemmer av samfunnet har ulike interesser og preferanser.

James. M. Buchanans konstitusjonell politisk økonomi. Han bar et sterkt fokus på grunnleggende spilleregler innenfor hvilke dag-til-dag politikken utspiller seg.

Studentene kan også nevne der berømte 'medianvelgerteoremet'. Medianvelgerteoremet bygger på den forholdsvis enkle antakelsen om at det politiske partiet som oppnår stemmen fra den velgeren som befinner seg på midten av en fordeling av velgerne mellom to politiske/ideologiske fløyer, vil være valgets vinner.